

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ 6 КЛАСУ З НАРОДОЗНАВСТВА,

Від 12/14/2024

Оксана Заваденко

На уроці ми мали практичне заняття «Андріївські вечорниці». Було цікаво та весело!

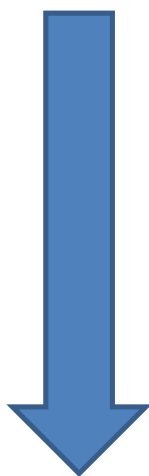
Дякую дуже Тані Тернопільській, Вероніці Пилип'юк і їх мамам за смачні та «веселі» вареники. Ми мали змогу побачити, як українська молодь забавлялася на св.Андрія. Прошу подивитися фотозвіт на Фейсбук сторінці Рідної Школи.

На домашнє завдання прошу **прочитати лекцію** в додатку та **написати 5-6** речень про традиційне свято Андрія. Хто не дивився попереднього тижня, прошу переглянути також презентацію про свято Андрія (див.домашнє завдання від 12 07 2024)

Хто не зробив досі, прошу написати календар Зимових свят (див.попередні завдання).

З повагою, вчителька народознавства

Оксана Заваденко

Тема: Початок зимового святкового циклу. Свята Катерини та Андрія. Свято Миколая.

У народній традиції зимові календарні свята починалася із свята **Введення** у храм Пресвятої Богородиці (21 листопада/4 грудня) – **Третя Пречиста**. Із цим святом пов'язано багато передбачень погоди та пересторог. Зокрема, люди вірили, що саме від цього дня земля має відпочивати. Її не можна турбувати – копати, орати – аж до Благовіщення, яке передує Великодню. Також люди вірили, що хто першим зайде до хати цього дня – така і доля буде. Прихід здорового молодого чоловіка був доброю ознакою, а старої жінки – віщував недобре.

Наступним цікавим святом є свято великомучениці **Катерини** (24 листопада/7 грудня), яке в народі називали ще святом жіночої долі. Хлопці напередодні цього свята постили, щоб Господь послав їм добру жінку. А дівчата на сам день свята ворожили та закликали долю. Зокрема, вранці зрізували вишневу гілку та ставили її у воду. Якщо до Меланії (31 грудня/13 січня) гілочка розів'ється та зацвіте – вірили, що дівчина цього року вийде заміж. Якщо ж засохне, то не судилося.

Крім того ввечері дівчата варили спільну вечерю - кашу та борщ. Потім приходили хлопці і починалися вечорниці – ігри, казки, сміх та співи, але без танців, бо піст. Опівночі, дівчата йшли до воріт та несли кашу і борщ в горщику, замотаному новим рушником, щоб «закликати» свою долю. Брالی по черзі горщика, вилазили на ворота та тричі казали: «Доле-доле, йди до мене вечеряти». Якщо в той час заспіває півень, то вважалося що доля «почула» дівчину і сприятиме їй. Якщо ж нічого не було чути, дівчата казали, що «доля оглухла».

Наступним великим святом зимового циклу є **Андрія**, яке відзначають 30 листопада/13 грудня. У народі Андрія Первозванного вважали покровителем шлюбів, молоді. Він був провісником людської долі. Зауважимо, це свято також припадає на період різдвяного посту (Пилипівки), тобто ніяких заручин, весіль, танців. Тому напередодні та під час цього свята молодь, зокрема дівчата, ворожили на свою майбутню долю. Ці традиційні розваги молоді мали свої особливості залежно від регіону. Наприклад, в гірській місцевості, в ніч перед Андрієм дівчата брали в жменю насіння конопель, виходили у двір до ковбиці – того місця (колоди), де рубали дрова. Сіючи коноплі, волочили за собою по землі чоловічі штани. Так тричі обходили колоду, примовляючи: «Андрію, Андрію, коноплі сію, штани волочу – милого знати хочу». В інших регіонах дівчата приказували «Андрію, Андрію, конопельки сію, спідницею волочу, вийти заміж хочу», і присівши, волочили спідницею. Часом потім навмання набирали жменьку снігу з коноплями, і потім у хаті рахували: в парі - без пари.

Традиційно, дівчата пекли «балабушки» - круглі тістечка, воду для яких вони носили ротом ☺. Хлопці при цьому їм заважали, смішили. Коли балабушки були готові, то дівчата розкладали їх на землі в ряд і кликали собаку. Чий балабушок з'їсть, та і заміж вийде.

Брали перстень, ляльку й квітку паперову, — і кожну річ під окрему тарілочку клали. Найперше старшій дівчині долю вгадували. Всі за неї переживали, бо хотіли знати чи вийде скоро заміж, чи ще буде цей рік діувати. Як тільки їх розклали, то запрошували дівчину тарілку вибирати — свою долю вгадати. Кожна дівчина лише одну тарілку вибирала. Хвилювалась, бо вірила: що вибере на свято Андрія, це її й чекає. Якщо під тарілкою буде перстень, то вірили, що вже скоро заміж вийде; якщо — квіточка, то ще діуватиме; а коли витягне ляльку, то зраду від коханої людини матиме.

А ще так ворожили: дівчина свій чобіт скидала та й із заплющеними очима його від себе кидала. Коли кидала, то стояти на одному місці мала. А інші дівчата дивилися, в який бік чобіт носком упав, то з цього боку й буде її наречений шукати.

Або ще так: дівчата навмання біля частини плоту чи паркану ставали, кілки рахували та так промовляли: «Молодець, старець, удовець». Останній кілок обов'язково оглядали. Якщо кілок тонень

кий і рівенький, то тій дівчині випаде хлопець молоденький; а коли кривий і товстий, то хлопець буде такий; а якщо кілок з товстою корою, то суджений буде багатий, грошовитий та з бородою. Це найвеселіша ворожба. Дівчата одна з одної кепкували, жартували... Вірили — не вірили, а все ж трішки хвилювалися, бо вийти заміж за молодого хлопця всі бажали.

Пізніше, ворожили так, що на аркушах паперу ім'я хлопців писали, потім перемішували їх, у шапку клали і собі «хлопця вибирали». А на саме свято Андрія дівчата йшли вранці надвір та питали першого стрічного чоловіка його ім'я. Таким же вірили буде і ім'я нареченого.

Обов'язковою розвагою на Андріївських вечорницях було кусання **калити (калети)**- круглого пшеничного коржа, з діркою посередині. Дівчата разом місили калиту, по черзі від найстаршої до наймолодшої. Потім запікали на твердо і вшали високо під стелею. Потім хлопці по черзі намагалися дострибнути і відкусити шматок калити. Часто поруч з калитою був «пан Калитинський» - парубок або дівчина, які мастили хлопців сажею, перешкоджаючи їм вкусити калиту.

Свято Андрія - це також в першу чергу чоловіче свято. Ніч на Андрія була єдиною в році, коли хлопцям пробачалися всі їхні витівки. То були своєрідні парубочі гуляння. Найпоширенішою серед андріївських хлопчачих забавах було йти до тих господарів, в яких були дівчата на виданні, і знімати там ворота. Ці ворота ставили просто на дорозі або відносили далеко в поле, присипали снігом. І дуже часто їх знаходили лише навесні, коли він розтавав.

Серед розмаїття андріївських обрядодійств слід ще виділити тлумачення снів. Зокрема дівчата клали під подушку свою крайку, складену хрестом і казали: «Кладу хрест в головах, з ким вінчатися, з ким заручатися, з ким за руки триматися». І сподівалися, що їм присниться наречений.

За Андрієм слідує цілий цикл свят, також зі своїми цікавими обрядодійствами. Зокрема, свята великомучеників **Варвари та Сави**, які передують святу Миколи Чудотворця. На Варвари жінкам заборонялося виконувати будь-яку роботу: шити, прости, прати білизну. За народними віруваннями, якщо дівчата не послухаються Варвари, то вона може навести на них якісь хвороби.

В особливій пошані у нас **свято Миколи Чудотворця** (6 грудня /19 грудня). Хочеться зауважити, що в Україні його відзначали з давніх-давен. Як зараз, так і тоді люди вірили, що Миколай приносить дітям подарунки, що він усе бачить і дітям треба бути чемними впродовж усього року. А непослухи можуть отримати прутик. Діти чекали на ранок подарунків під подушку. У традиційній уяві українців саме із свята Миколая починалася справжня зима.

Святий Миколай вважається покровителем подорожуючих, а також скотарства, охоронцем майбутнього врожаю. Наприклад, у переддень Миколая, в деяких регіонах, господарі, які займалися скотарством, обов'язково проводили обрядові дії. Зокрема, у хлівах, де зимувала худоба, під поріг клали сокиру. На дверях малювали хрести або різні солярні (сонячні) знаки. Отже, це свято, яке ми зараз вважаємо дитячим, насправді здавна мало свою специфіку і обрядовість.